

HALACHIC AND HASHKAFIC ISSUES IN CONTEMPORARY SOCIETY

82 - CHUMRAH ON PESACH AND BEYOND

A META-HALACHIC ANALYSIS

OU ISRAEL CENTER - SPRING 2018

A] PESACH AND CHUMRAH

Pesach is a time for chumrot. Areas of halacha in which we may ordinarily take a more lenient approach seem to be treated differently when it comes to Pesach. There appear to be 3 types of legitimate¹ 'chumrah' on Pesach:-

- (a) 'Halachic chumrot' - where the halacha itself takes a strict approach due to Pesach related considerations. These are 'built-in' to the halachic system, often from the Gemara or Rishonim, and are universally applicable.
- (b) 'Minhag-based chumrot' - where certain communities have adopted stringent practices on Pesach. These are usually not found in the Gemara, but do have later halachic sources.
- (c) 'Social chumrot' - usually more recent and without real halachic sources.

B] 'HALACHIC CHUMROT'

B1] EGG MATZOT

1. אמר רבה בר בר חנה אמר ריש לקיש: עיסה שנילושה ביין ושמן ודבש - אין חייבין על חימוצה כרת ... היינו טעמא דריש לקיש: משום דהוה להו מי פירות, ומי פירות אין מחמיצין.

פסחים לה.

Reish Lakish rules that matza kneaded with sweet liquids - wine, oil, honey - will not become chametz

2. והתניא: אין לשין עיסה בפסח ביין ושמן ודבש. ואם לש, רבן גמליאל אומר: תשרף מיד, וחכמים אומרים: יאכל.

פסחים לו"א

The Gemara later brings a machloket Tannaim concerning whether one can knead matza with fruit juice. Rabbi Akiva permits it, Rabban Gamliel does not.

3. אין לשין את העיסה - ... מפני שקרוצה וממכרת להחמין ואין אדם יכול לשומרה. ... ולריש לקיש דאמר לעיל מי פירות אין מחמיצין - לא קשיא כד. דאיבו אין חייבין על חימוצו ברת קאמר, ולא כוי חמץ גמור אלא חמץ נוקשה כוי - כלומר רע. ואותו חימוץ כן ממכרין להחמין ואי אפשר לשומרין.

רש"י שם

Rashi explains that sweet juices quicken the process of fermentation and render the mixture 'chametz nukshe', which is rabbinically prohibited.

4. חמשת מיני דגן אלו - אם לשן במי פירות בלבד בלא שום מים לעולם אינם באין לידי חמוץ. אלא אפילו הניחן כל היום עד שנתפח הבצק הרי זה מותר באכילה, שאין מי פירות מחמיצין אלא מסריחין והוא שלא יתערב בהן שום מים בעולם, ואם נתערב בהן מים כל שהוא הרי אלו מחמיצין

רמב"ם חמץ ומצה פרק ה הלכה ב

The Rambam rules that matza kneaded with juice is permitted, as long as there is no water content in the juice.

1. Leaving aside practices which have no basis in halacha or authentic minhag Yisrael. For some people, anxiety and obsessive/compulsive behavior can express themselves through pseudo-halachic practices - a topic for a separate analysis.

5. א מי פירות בלא מים אין מחמיצין כלל ומותר לאכול בפסח מצה שנלושה במי פירות אפילו שהתה כל היום. אבל אין יוצא בה ידי חובתו מפני שהיא מצה עשירה וקרא כתיב לחם עוני (דברים ט:ג) ...
 ד מי בצים ושאר משקים, כולם הוּוּ בכלל מי פירות. הגה: וצמדינות אלו אין נוהגין ללוש צמי פירות. ואפילו לקטוף המנות אין נוהגין רק לאחר אפייתן בעודן חמין. ואין לשנות אם לא בשעת הדחק לזרכי חולה או זקן הצריך לזה.

שולחן ערוך אורח חיים סימן תסב

The Shulchan Aruch rules like the Rambam (and most Rishonim) that matza may be made using fruit juice without water. However, the Rema introduces a chumrah, based on the opinion of Rashi, and rules that Ashkenazim may not eat such matzot, except for people who are old or sick. This chumrah applies notwithstanding that Rashi is a minority opinion AND the issue is a potential issur derabbanan.²

B2] 18 MINUTE MATZOT

6. אמר רבא: הלכתא, חמץ בזמנו, בין במינו בין שלא במינו - אסור במשהו, כרב. שלא בזמנו, בין במינו בין שלא במינו - מותר, כרבי שמעון

פסחים ל.

Unlike regular prohibited foods, chametz which becomes mixed into food ON Pesach is not nullified, even if it is the tiniest³ amount.⁴

7. שלא במינו - נמי צמנו אסור. ואף על גב דאית ליה לרז בכל איסורין שלא צמנו טעם, רז גזר צחמץ צמנו הואיל וצכרת הוא ... ואף על גב דצחלב ודם לא גזר ... התם הוא דצדילי מינייה. אצל חמץ לא צדילי מינייה הואיל ואוכלו כל ימות השנה

רש"י פסחים כט:

Rashi⁵ explains that the reason for this special (rabbinic) chumrah is that chametz on Pesach is chayav karet. Although some other prohibited foods are also chayav karet (such as chelev fats and blood) and Chazal did not create extra chumrot for them, since we never eat these during the year and most people do not use them, Chazal were less concerned that we may come to mistakenly eat them. Chametz is eaten all through the year and there is much more of a concern.

Nowadays, machine matzot come in the standard variety or the "18 minute" variety. The difference is that the standard matzot are produced on machinery that runs continuously without stopping to clean the machines (with the exception of the mixers). '18 minute matzot' are made on machinery that is cleaned every 18 minutes. The rationale to permit the standard matza is that the machines remain clean throughout and they run constantly so that any small amount of dough residue doesn't become chametz. Even if it does become chametz and touches the dough that is currently being made, it is a small amount and it is batel. '18 minute matzot' are made on machines which are thoroughly cleaned between each batch. That way, we will not be relying on the heter of bitul beshishim even for chametz which was mixed in BEFORE Pesach.

C] 'MINHAG-BASED CHUMROT'

C1] GEBROCHTS

The origin of the modern minhag not to eat gebrochts can be found in the teshuvot⁶ of the Alter Rebbe of Lubavitch⁷ at the end of the 18C. He has two concerns: (i) unbaked flour which may remain in the middle of the matza. Although there a dispute whether this is a halachic concern, he recommends being strict. He writes that this became more problematic as people began to bake matzot more quickly; (ii) a second and more serious concern is flour dust which may coat the matzot in the factory. He invokes the injunction of the Arizal to be machmir where possible in issues concerning Pesach (see below). However he is lenient with 'mei peirot' ie non-water contact eg butter, cheese, wine etc⁸. Many people are strict today, even with mei peirot. He is also lenient on the 8th day of Pesach.

2. See Shu't Node Beyehuda Kama OC 21 who writes that Rashi is a SOLE opinion in this and that all other opinions permit it. He also clarifies that the prohibition is derabbanan.

3. The Shulchan Aruch (source 18 below) uses the expression one in a million!

4. The position with chametz which was mixed before Pesach is different and in many situations it WILL be batel beshishim. In some cases the prohibited food will halachically 'reawaken' - *chozer veniur* - Shulchan Aruch OC 447:4.

5. Note that the Rambam (Hil Chametz U'Matza 1:9) gives a different reason for the chumrah - that chametz on Pesach is a 'davar sheyesh la matirin' - something which will soon become permitted again. Since one could wait until after Pesach to eat the food, one may not rely on the bitul on Pesach. This reason has nothing specifically to do with 'chumrah dechametz' and it will actually result in some stricter outcomes - such as in the cases of chametz which became mixed after noon on Erev Pesach but before night, and chametz nuksho (in both of which cases there is no chiyuv karet).

6. שו"ת האדמו"ר הזקן סימן ו

7. Reb Mendel of Vitebsk is cited by some early Chassidim as attributing the minhag not to eat gebrochts to the Magid of Mezerich. The Besh't himself may have eaten gebrochts!

8. Although soda, tea etc will be considered to be water.

C2] WATER FROM OPEN SOURCES ON PESACH?

A logical application of the 'issur mashehu' on Pesach is the problem of chametz which may have been thrown into open water sources on Pesach, which are then used for drinking water. Such chametz will not be nullified even in a tiny amount. Does this mean that people should not drink from the tap water in Israel on Pesach in case chametz is thrown into the Kinneret during Pesach!?⁹ Does the 'issur mashehu' literally apply even in one in a million? Although most poskim have been lenient on this over the years, they DO treat the question seriously. Rav Ovadiah Yosef¹⁰ wrote a teshuva¹¹ on this and also ruled leniently.¹²

In Israel the religious parties¹³ in the Keneset take this very seriously and the national water source for many areas on Pesach is diverted from the Kinneret to the aquifers.¹⁴

C3] NOT EATING DAIRY ON PESACH

- Some people have the minhag not to eat dairy on Pesach on the basis that meaty foods are less likely to have chametz in them.
- Some people are particular to buy their milk before Pesach to avoid the concern of chametz mixed in with it on Pesach.

8. ולענין חלב של בהמה שאוכלת חמץ אפילו היא של נכרי, נחלקו אחרונים בזה ודעת הפמ"ג להחיר החלב שחלבו אחר מעל"ע שאכלה חמץ. ויש מקילין אפילו זו ביום אם אוכלת שחרית וערבית מדברים המותרים

משנה ברורה סימן תמח ס"ק לג

*The Mishna Berura cites the debate in the Acharonim as to whether a chametz eaten by a cow on Pesach will result in the milk being prohibited. He ultimately appears to side with the lenient positions on this.*¹⁵

Other minhagim¹⁶ include:

- Not eating dried fruit on Pesach.¹⁷
- Not eating garlic on Pesach.¹⁸
- Not to eat pre-washed eggs¹⁹.
- Peeling all vegetables.
- Eating matza only at Seder and not for the rest of Pesach.²⁰

D] 'SOCIAL CHUMROT'

- 'Mishing' - some people have a practice not to eat at anyone else's home on Pesach.²¹
- Some have a practice not to eat any commercially processed food on Pesach, but make everything themselves.

E] 'CHUMRAH DECHAMETZ'

The concept of special chumrot on Pesach is well entrenched in the halachic system.

9. (נח) שהם בני יומן - דמשום חומרא דחמץ לא אמרינן סתם כלים אינן בני יומן ואפילו אומר עכשיו צרי לי שלא היה בכלי בן יומן מבליעת חמץ ... מ"מ אסור

משנה ברורה סימן תמו ס"ק נח

In different areas of halacha we apply more stringent rules on Pesach because of 'chumrah dechametz'.

9. This issue was first discussed approximately two-hundred years ago by R. Yehoshua Heschel of Tarnopol, author of the Sefer Yehoshua. He writes that in the city of Dubno there was a water-powered mill and the non-Jews would dump chaff and bran into the river. Leftover beer they produced there from barley would also be spilled into the river. If so, the river should thereby constitute a chametz mixture.

10. Yabia Omer, Volume 7, Chapter 43.

11. See <http://halachayomit.co.il/en/ReadHalacha.aspx?HalachaID=4538>

12. Especially in light of the fact that according to some Rishonim - Ba'al HaMeor and R. Achai Gaon - chametz is batel beshishim even ON Pesach.

13. Given that this is ultimately NOT a halachic problem according to most poskim, it is interesting that it has turned into a significant national political. One could question the value of the political capital used in relation to the halachic gain.

14. See <https://www.israelnationalnews.com/News/News.aspx/165830>

15. Rav Moshe Feinstein also rules leniently and concludes that even a 'ba'al nefesh' does not need to be strict on this (Igrot Moshe OC1:147).

16. All of the following foods are permitted according to halacha, with appropriate supervision for Pesach.

17. See Rema OC 467:8. Dried fruit used to be prepared using flour.

18. It was thought that the farmers soaked their garlic in beer.

19. In case the eggs were washed with the chicken feed.

20. Out of a concern for possible chametz. As we saw in previous shiurim, some poskim were critical of this minhag.

21. See http://download.yutorah.org/2016/1053/Pesach_To_Go_-_5776_Rabbi_Reiss.pdf for an extensive analysis of the origins, pros and cons of this practice.

10. האריי ז"ל כתב הנזכר ממשהו חמץ בפסח מוצטח לו שלא יחטא כל השנה

באר היטב תמ"א:

The Ari z'l wrote that one who is machmir with even a tiny amount of chametz on Pesach can be guaranteed not to sin during the year.²²

11. נהגו לגרר הכתלים והכסאות שנגע בהם חמץ ויש להם על מה שיסמוכו

שולחן ערוך אורח חיים סימן תמב סעיף ו

The Shulchan Aruch cites a custom to sand down the walls and chairs that had touched chametz!

12. (כח) ויש להם ע"מ שיסמוכו - ר"ל דאין ללעוג על המנהג לומר שהוא מנהג שטות וחומר יתירא

משנה ברורה סימן תמב

The Mishna Berura encourages us not to mock any minhag which encourages chumrah on Pesach ...

13. והענין דישראל קדושים הם ונהגו להחמיר אפילו במשהו

שער הציון סימן תמב ס"ק נב

..... since these are rooted in the kedusha of the Jewish people!

F] CHUMRAH IN AVODAT HASHEM - MOTIVATING FACTORS

Sometimes chumrah is 'built-in' to halacha - where the result in a ruling in accordance with a more stringent position, which becomes 'ikar hadin' eg 'חומרא דר' זירא'. At other times the concept of 'chumrah' is an 'extra', beyond the required halacha.

14. והפרישות בדינים הוא להחמיר בהם תמיד, לחוש אפילו לדברי יחיד במחלוקת אם 'טעמו נראה', אפילו שאין הלכה כמותו

ובתנאי שלא יהיה חומרו קולן, ולהחמיר בספיקות אפילו במקום שאפשר להקל בהם. וכבר ביארו לנו חכמינו ז"ל (חולין לז) מאמר יחזקאל: (ויד:) הנה נפשי לא מטמאה - שלא אכלתי מבהמה שהורה בה חכם, ולא אכלתי מבשר 'כוס כוס'²³. והנה כל זה מותר הוא מן הדין ודאי, אלא איהו דאחמיר אנפשיה. וכבר זכרתי למעלה שאין ללמוד ממה שהותר על כל ישראל - לפרושים שיש להם להרחיק מן הכיעור ומן הדומה לו ומן הדומה לדומה.

וכן אמר מר עוקבא (שם קה): אנא בהאי מילתא חלא בר חמרא לגבי אבא, דאילו אבא כד אכל בשרא האידנא, לא הוה אכל גבינה עד למחר כי השתא, ואנא בהאי סעודתא לא אכילנא בסעודתא אחריתי אכילנא. ובודאי שאין פסק ההלכה כמו שהיה אביו עושה. שאם לא כן לא היה מר עוקבא עושה נגד זה, אלא שאביו מחמיר היה בפרישותו ולכך היה מר עוקבא קורא עצמו 'חלא בר חמרא' לפי שלא היה פרוש כל - כך כמוהו

ספר מסילת ישרים פרק יד

The Mesilat Yesharim outlines the importance of chumrah and perishut in mitzvot generally. What are the meta-halachic roots of such an approach?

F1] THE MITZVOT OF CHASIDUT

Consider Torah mitzvot which come into play in the leaning to 'chasedut'²⁴.

- אהבת ה' - the urge to do extra out of yearning for closeness to God.
- יראת שמים - the concern of over-stepping the mark and causing real spiritual harm to oneself or others.
- בין אדם למקום - the push to strive for the spirit of the law, not just the letter, particularly in matters of
- בין אדם לחברו - the push to go beyond the letter of the law, particularly in matters of

22. See also Yesod VeShoresh HaAvoda 9:7. Presumably this concept will not include any and every stringent practice on Pesach which is not based on a real halachic concern of chametz. Also, it is clearly delusional to think that stringency on Pesach alone will lead to a sin-free life! The directive of the Arizal has broader context of character development and Yirat Shamayim and cannot be used a quick-fix segula!

23. An animal which was near to death and a person quickly shechted it before it could become a neveila.

24. In the religious, not the contemporary sociological sense.

15. וכל איש אשר נשמחו זכה ביותר תאורח נפשו לעשות חומרות וחסידות ביותר. וכל אשר אין נשמחו מתוקנת כל כך תאורח נפשו לילך אחר הקולות וזכה יוכל האדם להצחין את עלמו

כף החיים סימן קנ"ח ס"ק כ"ה

The Kaf Hachaim²⁵ praises the urge to chumrah as a sign of a refined soul and criticizes leniency.

F2] AVOIDING SAFEK

- **יראת שמים** - as above
- The 'Brisker' approach to psak - rejecting the underlying methodology of the Shulchan Aruch.

F3] טעמו נארה

- When YOU understand the sugya more clearly in accordance with one shitta (usually in Rishonim) even though the Shulchan Aruch rules more leniently in practice.

F4] PICKING A PERSONAL MITZVAH

16. אמר רב נחמן: תיתי לי דקיימית שלש סעודות בשבת. אמר רב יהודה: תיתי לי דקיימית עיון תפלה. אמר רב הונא בריה דרב יהושע: תיתי לי דלא סגינא ארבע אמות בגילוי הראש. אמר רב ששת: תיתי לי דקיימית מצות תפילין. ואמר רב נחמן: תיתי לי דקיימית מצות ציצית. אמר ליה רב יוסף לרב יוסף בריה דרבה: אבוך במאי זהיר טפי? אמר ליה: בציצית. יומא חד הוה קא סליק בדרגא, איפסיק ליה חוטא - ולא נחית ואתא כמה דלא רמיה

שבת קיח:

17. **תיתי לי דקיימי מצות תפילין** - פ"י אף על פי שכיב שומר האחרות היה זכיר צו לעשותה ככל דקדוקיה וחוקותיה לגמרי, שכן כל תלמיד חכם רחוי לו לקצוע לעלמו מלוא אחת לקיומה כהלכתה

חידושי הריטב"א שם

The Amoraim discuss which was their personal 'special' mitzvah - something that they focused on 110%!!

F5] 'המחמיר תבא עליו ברכה'

18. אף על פי שחמץ בפסח אוסר במשהו שאין טעם החמץ נרגש בתערובתו מכל מקום אם החמץ נותן טעם לפגם בהתערבות אינו אוסר כלל ויש חולקין על זה ואומרים כיון שחמץ בפסח אוסר במשהו ואין לך ביטול טעם יותר ממהו באלפי אלפים ואף על פי כן אסור והוא הדין לנותן טעם לפגם וכן נוהגין במדינות אלו אבל במקום שאין שם מנהג ידוע יש להורות שהמיקל כסברא הראשונה לא הפסיד אבל המחמיר תבא עליו ברכה

שולחן ערוך הרב אורח חיים סימן תמו סעיף ה'

In the context of Hilchot Pesach, the Shulchan Aruch rules that 'hamachmir tavo alav beracha'²⁶ - that stringency (at least in this area) will bring blessing.

- Does this expression **recommend** chumrah as a good thing? Or is it saying that one is **permitted** to be machmir and need not be afraid of the implications of chumrah (ie which could be dangerous - see below)

F6] 'וכל בעל נפש יחמיר'

- The concept of a 'ba'al nefesh' - someone concerned for their soul - appears multiple time²⁷ in Chazal and mefarshim. The specific expression **בעל נפש יחמיר** is not so common in the Rishonim but does appear twice in Shulchan Aruch and many times in the Acharonim.
- But who is a 'ba'al nefesh' and when should one consider oneself to be so?

25. R. Yaakov Sofer, 20C Eretz Yisrael.

26. Note that the expression **המחמיר תבא עליו ברכה** does not appear in the Tanach or Chazal. We see it for the first time in the Rishonim. It also usually comes in a specific context ie a din derabbanan (in a din deoraita, chumrah will usually be obligatory, not merely recommended) where there are multiple opinions and the ikar hadin is in accordance with the lenient position.

27. Including in the context of hilchot Pesach.

G] THE 'BALANCE' OF CHASIDUT - משקל החסידות

19. נמצאת למד שהבא להתחסד חסידות אמיתי צריך שישקול כל מעשיו לפי התולדות הנמשכות מהם, ולפי התנאים המתלויים להם לפי העת לפי החברה לפי הנושא ולפי המקום. ואם הפרישה תוליד יותר קידוש שם שמים ונחת רוח לפניו מן המעשה - יפרוש ולא יעשה. או אם מעשה אחד במראיתו הוא טוב, ובתולדותיו או בתנאיו הוא רע, ומעשה אחד רע במראיתו וטוב בתולדותיו - הכל הולך אחר החיתום והתולדה שהיא פרי המעשים באמת. ואין הדברים מסורים אלא ללב מבין ושכל נכון, כי אי אפשר לבאר הפרטים שאין להם קץ ומעשה דר' טרפון²⁸ יוכיח (ברכות י) שהחמיר להטות כב"ש ואמרו לו כדאי היית לחוב בעצמך שעברת על דברי בית הלל, אף על פי שמחמיר היה. וזה שענין מחלוקת בית שמאי ובית הלל היה ענין כבד לישראל מפני המחלוקת הגדולה שרבתה ביניהם, וסוף סוף נגמר שהלכה כבית הלל לעולם. הנה קיומה של תורה שגמר דין זה ישאר בכל תוקף לעד ולעולמי עולמים ולא יחלש בשום פנים שלא תעשה תורה חס ושלוש כשני תורות. ועל כן לדעת המשנה הזאת יותר חסידות הוא להחזיק בבית הלל אפילו לקולא מלהחמיר בבית שמאי

ספר מסילת ישרים פרק כ

The Mesilat Yesharim goes on to warn of the importance of 'weighing' the gain of chumrot against the potential down-sides, and always taking a long-term view.

H] THE DANGERS OF CHUMRAH**H1] WHERE IT UNDERMINES THE GREATER HALACHIC PROCESS**

20. **משנה.** בית שמאי אומרים: בערב - כל אדם יטה ויקרא, ובבקר יעמוד, שנאמר: ובשכבך ובקומך. ובית הלל אומרים: כל אדם קורא כדרכו, שנאמר: ובלכתך בדרך אמר רבי טרפון: אני הייתי בא בדרך והטתי לקרות כדברי בית שמאי, וסכנתי בעצמי מפני הלסטים. אמרו לו: כדי היית לחוב בעצמך, שעברת על דברי בית הלל

ברכות יא.

Rabbi Tarfon was severely criticized in the Mishna for attempting to be stringent in accordance with Beit Shammai.

21. ומעשה ברבי ישמעאל ורבי אלעזר בן עזריה שהיו מסובין במקום אחד, והיה רבי ישמעאל מוטה ורבי אלעזר בן עזריה זקוף. כיון שהגיע זמן קריאת שמע, הטה רבי אלעזר וזקף רבי ישמעאל. אמר לו: אני עשיתי כדברי בית הלל, ואתה עשית כדברי בית שמאי. ולא עוד אלא שמא יראו התלמידים ויקבעו הלכה לדורות!

ברכות יא.

Inappropriate chumrah can set incorrect precedents for future practice.

22. שוב ראיתי צסולת למנחה כלל ע"ו דין ח' שכתב צסם תורת האשם דמי שרואה להחמיר לנהוג איסור דדבר שלא מלינו שהחמירו אמוראי כגון מה שנתצטל צסשים או צכלי שני כוי כמו אפיקורסות וילא שכרו צהפסדו

פתחי תשובה יורה דעה סימן קטז ס"ק י

Sometimes, to be strict against an established halachic principle - here bitul beshishim - can demonstrate a heretical rejection of the halachic system itself!

23. **טז לאחר התענית -** ואותן הנוכחים איסור צצשר ויין עד צצת נחמו טעות הוא צידם וא"ל הורה (רש"ל צתשובה). וצ"ח כ' דלריך הורה דדוקא גצי הטיה צק"ש דלצ"ח אין סרך מלוה צהטי' זו. ולכן אסור להטות עלמו אצל צכל שאר דברים רשאי כל אדם להחמיר

מגן אברהם סימן תקנא ס"ק טז

The Magen Avraham and the Bach disagree on whether one should can add new chumrot which have no basis in halacha - here a minhag not to eat meat AFTER 9 Av until Shabbat Nachamu. The Magen Avraham rejects this as a simple mistake, whereas the Bach writes that, unlike the case of following Beit Shammai which is AGAINST the halachic process, extending the custom of not eating meat is essentially neutral, and thus permitted.

24. אצל העושה להחמיר שיש איזה ספק או לורך קלת אין נקרא דדיוט. אף על גב דהלכה לקולא, כיון שיש פלוגתא לא הוה דדיוט

פרי מגדים אורח חיים אשל אברהם סימן לב ס"ק ח

So too, the Pri Megadim writes that stringency against an accepted halachic position is permissible in a situation of doubt or need. In other situations though it could be considered the actions of a 'hedyot'.

28. See below.

25. ותני חזקיה כל מי שהוא פטור מדבר ועושהו נקרא הדיוט

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ב

The Yerushalmi writes that a person who performs a mitzvah²⁹ when they are exempt is called a 'hedyot'.

H2] WHERE IT WILL RESULT IN A KULAH!

A Chumrah may result in an unintended and negative kulah eg

- machmir in kashrut vs mekel in kibbud av ve'em.
- machmir in gebrochts vs mekel in simchat YT.
- machmir in Pesach 'cleaning' vs being tired and stressed, thus mekel in simchat YT.
- machmir in issurei shevi'it vs mekel in connecting with kedushat Eretz Yisrael.
- machmir not to use the eruv vs mekel in shalom bayit.
- stricter standards in Israel national religious life (kashrut/gerut) vs more lenient due to a focus on achdut in Klal Yisrael.

H3] WHERE IT COMES FROM A LACK OF MESORAH

26. לעולם הלכה כבית הלל, והרוצה לעשות כדברי בית שמאי - עושה, כדברי בית הלל - עושה. מקולי בית שמאי ומקולי בית הלל - רשע, מחומרי בית שמאי ומחומרי בית הלל - עליו הכתוב אומר הכסיל בחשך הולך, אלא, אי כבית שמאי - כקוליהון וכחומריהון, אי כבית הלל - כקוליהון וכחומריהון

עירובין ו:

Sometimes, chumrot³⁰ stem from a lack of background and understanding of the halacha.

27. אמר הכוזרי: ואני מבקש ממך עתה שתבאר לי קצת ביאור במה שאצלך בקראים, כי אני רואה אותם משתדלים בעבודה יותר מהרבנים, ואני שומע טענותם יותר מכריעות ויותר מפיקות לפשט התורה

ספר הכוזרי מאמר ג אות כב

28. השמעת, מלך כוזר, על חבור לקראים בדבר ממה שזכרתי לך, בסמך או בקבלה, שאין בו ביניהם מחלוקת, ממסורת או מנקוד או מטעמים או מאיסור והיתר או מדינין?
 לו. אמר הכוזרי: לא ראיתי ולא שמעתי, אבל אני רואה אותם משתדלים
 לו. אמר החבר: זה ממה שאמרתי לך מההתחכמות והסברא. והמתחכמים בעבודה למלאכת השמים יותר משתדלים מעושי מלאכת ה' המצווים עליה, מפני שאלה במנוחה במה שקבלו ממלאכת ה', ובטחה נפשם כהולך בעיר, שלא הזדמנו למחלוקת חולק. ואלה כהולך במדבר איננו יודע מה יפגע, והוא מזדמן בשלחים חלוץ למלחמה ומלומד בה!

ספר הכוזרי מאמר ג אות לה-לו

The Karaites were often stricter in their application of the law than the Rabbinites. R' Yehuda HaLevi explains that those who act from clear mesorah have less need to be machmir. Those who are in doubt and insecure feel the need to be strict in many areas.

- Consider the tendency to chumrah amongst Ba'alei Teshuva.
- Consider also the tendency to chumrah in general religious society. See Rupture and Reconstruction³¹

H4] WHERE IT COULD BE SEEN AS ARROGANCE OR FALSE RELIGIOSITY

29. מי שרוצה להחמיר - כתב צ"ש פ"ז דצ"ק סי' מ"א מי שמחמיר בפני רבים דצד שמותר, דאיכא למיחש ליוברא, מנדין אותו. ואם ידוע שטובה לש"ס אין מנדין אותו. ואם מחמיר בפני רבו ורבו מיקל מנדין אותו אפי' עבד לש"ס! ואפילו אין פשוט כ"כ להחמיר לא יחמיר נגד דברי רבו אם לא שיש לו ראייה לסתור דבריו עכ"ל:

מגן אברהם סימן סג ס"ק ב ב

The Magen Avraham writes that someone who takes on a public chumrah is suspect of religious arrogance and could be placed in cherem, unless it is clear that they are acting leshem shamayim. However, if they are publicly machmir against their own Rav, this is a sure sign of arrogance!

29. A classic example being sitting in a succah when it is raining (other than on the first night).

30. In this context where they are mutually contradictory but are being kept out of a generally nervousness arising from a lack of knowledge.

31. Rav Haym Soloveitchik, Tradition 28:4 (Summer 1994), available at http://www.bethfiloh.com/ftpimages/230/misc/misc_35307.pdf

30. קבלתי מכתבו היקר בדבר היי"ש בלענדעד שתחת השגחתו עושים בלענדעד שלא בתערובות יין וגליצערין. ואני אומר לו יישר כחו בזה שיהיה ראוי למהדרין ליהרר מדברים שצריך הוראת חכם ... ואני אף שאני מתיר נזהר אני בעצמי מלשתות בלענדעד רק בחבורה שלא למיחזי כיוהרא הייתי שותה משהו לברך המסובין כנהוג

שו"ת אגרות משה חלק יו"ד א סימן סב

Rav Moshe Feinstein was machmir not to drink blended whiskies³². However, he would drink a l'chaim with a ba'al simcha so as not to give the impression of 'yuhara'.

H5] WHERE IT RESULTS FROM RELIGIOUS INSECURITY

31. ועפ"י דברי הגדולים פירשתי בטוב טעם הא דאמרו רז"ל 'גדול הנהנה מיגיעו יותר מירא שמים' דכתיב (תהלים קכח:ב) יגיע כפיך כי תאכל אשריך (בעולם הזה) וטוב לך (לעולם הבא) עכ"ד.... וידוע דהמאמר הזה קשה להלום לפי פשוטו, ופירש בו הרב הקדוש בעל השל"ה (מסכת שביעות נר מצוה מ"ז), דהכוונה יש מי שהוא ירא שמים בכל דבר ופורש מכל דבר ספק בחוששו פן יבוא לנגוע בקצה האיסור. והנה יש מי שמייגע את עצמו בתורה וממציא היתרים עפ"י התורה בדבר שנראה כספק איסור הנה יאכלו ענוים וישבעו, הנה הוא אוכל ונהנה מיגיעו, הנה נהנה מיגיעו כזה הוא גדול מירא שמים המתחמיר. דנהנה מיגיעו כזה טוב לו בזה ובבא עכ"ד עיי"ש. אבל קשה לפי"ז. וכי ס"ד שהירא שמים לא יהיה לו שכר רק בעוה"ז ולא בעולם הבא!!! אבל לפי הנ"ל יתכן דהנה לעוה"ב שואלין לאדם עצמו הדין וההלכה. מי שדרכו היה בעולם הזה לייגע את עצמו בתורה להמציא קולות עפ"י התורה אז טוב לו גם לעוה"ב שיפסוק הדין לקולא עפ"י התורה. משא"כ הירא שמים בלי יגיעה בתורה יחמיר, הבן הדבר!

בני יששכר, מאמרי חדש אלול מאמר ב

The Bnei Yissaschar understands that learning the material thoroughly and coming to the conclusion that one should be lenient could be more beneficial to the neshama than simply 'erring on the side of caution' and taking a strict approach without having worked the issues through.

H6] AN UNDERLYING KABBALISTIC LEANING TOWARDS LENIENCY?

Rav Kook, in his famous teshuva on sesame seed oil and kitniyot³³ writes about a focus in the revealed Torah towards stringency but a focus in the hidden, more mystical, Torah towards leniency.

32. Which were then mixed with sherry content.

33. שו"ת אורח משפט אורח חיים (של הרב א.י. קוק) סימן קיב.